

Maksātspējas
kontroles dienesta

**2021
GADA ZIŅOJUMS**

SATURS

levadvārdi.....	3
2021. gads skaitļos.....	4
1. Administratora amata darbība.....	6
1.1. Administratora amata darbības kontrole.....	6
1.2. Izmaiņas tiesiskajā regulējumā.....	7
1.3. Apkopjums lietās par administratora atbilstību nevainojamas reputācijas prasībām.....	7
1.4. Disciplinārbildība.....	8
2. Uzraudzība.....	10
2.1. Plānveida uzraudzības pasākumi.....	12
2.2. Sūdzību izskatīšana.....	13
2.3. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršana.....	14
2.3.1. Izglītošana un informēšana par NILL novēršanas jautājumiem.....	15
2.3.2. Sankciju piemērošana.....	16
2.4. Administratīvā pārkāpumu lietas.....	16
2.4.1. Administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšana 1. līmenī.....	16
2.4.2. Administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšana 2. līmenī.....	17
2.5. Informatīvie pasākumi.....	18
3. Darbinieku aizsardzība darba devēja maksātnespējas gadījumā.....	19
4. Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma.....	21
5. Maksātnespējas nozares aktuālie dati.....	22
6. Maksātnespējas kontroles dienesta prioritātes 2022. gadā.....	26

IEVADVĀRDI

Maksātnespējas kontroles dienestam 2021. gads bija zīmīgs ar vairākiem iestādes attīstībai nozīmīgiem notikumiem.

Nospraužot nākamo gadu mērķus un prioritātes, 2021. gadā ir **apstiprināta Maksātnespējas kontroles dienesta stratēģija 2021.-2025.gadam**. Stratēģijas darbības periodā Maksātnespējas kontroles dienesta resursi tiks koncertēti uzraudzības stiprināšanai, procesu vienkāršošanai un digitalizācijai, nodarbināto izaugsmes veicināšanai un iestādes autoritātes stiprināšanai. Tāpat 2021.gadā ir **apstiprināta arī Maksātnespējas kontroles dienesta Uzraudzības stratēģija 2022.-2023.gadam**, stiprinot risku novērtējumā balstītu pieeju uzraudzības pasākumu plānošanai un īstenošanai.

INESE ŠTEINA

Maksātnespējas kontroles
dienesta **direktore**

Covid-19 pandēmijas ierobežošanai 2020. un 2021. gadā pieņemta virkne lēmumu, kas ietekmējuši gan uzņēmējdarbības vidi, gan fizisko personu spēju segt savas saistības. Vienlaikus moratorija un valsts atbalsta pasākumu ietekmē, neskatoties uz ekonomikas recesiju, 2021. gadā samazinājies fiziskās un juridiskās personas maksātnespējas procesu skaits. **Šāda situācija nav tipiska ekonomikai un maksātnespējas nozarei, līdz ar to šobrīd ir būtiski novērot un pareizi novērtēt Covid-19 pandēmijas ekonomiskās sekas ilgtermiņā.**

Maksātnespējas kontroles dienestam Covid-19 pandēmijas sekas ir iezīmējušas arī vairākus uzraudzības riskus. Moratorijs un "drošās ostas" princips tika ieviesti, lai nodrošinātu labticīgiem komersantiem īslaicīgu aizsardzību no kreditoriem, tomēr tie maksātnespējas nozarei var radīt jaunus riskus. Lai atbalstītu pandēmijas smagāk skartos komersantus un darba ņēmējus, tika ieviesti dažādi atbalsta pasākumi. Lai arī minētie atbalsta pasākumi ieviesti, lai mazinātu negatīvo ietekmi uz tautsaimniecību, tie var tikt izmantoti ļaunprātīgi. Minētie riski nosaka Maksātnespējas kontroles dienesta nākamo gadu uzraudzības prioritātes.

Būtiski atzīmēt, ka saskaņā ar grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā, **sākot ar 2021. gada 12. jūliju, paplašināta Maksātnespējas kontroles dienesta kompetence, uzsākot patstāvīgi īstenot uzraudzības un kontroles pasākumus attiecībā uz maksātnespējas procesa administratoriem** (turpmāk – administrators). Šīs funkcijas piešķiršana Maksātnespējas kontroles dienestam ir loģisks un nepieciešams solis uzraudzības stiprināšanā un efektīvizēšanā.

Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada darba rezultāti liecina, ka iestādes komanda ir strādājusi teicami, un arī **iestādes 20. jubilejas gadā ir gatava īstenot iestādes misiju – profesionāla un inovatīva uzraudzības iestāde, kas aizsargā sabiedrības intereses maksātnespējas jomā.**

MAKSĀTNESPĒJAS KONTROLES DIENESTS

2021. GADS SKAITĻOS

MAKSĀTNESPĒJAS PROCESU UN TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESU SKAITS

1

Ierosināti	92 tiesiskās aizsardzības procesi (turpmāk – TAP)
Pasludināti	257 juridiskās personas maksātnespējas procesi 901 fiziskās personas maksātnespējas process
Kopējais	Dienesta uzraudzībā esošo maksātnespējas procesu skaits uz 2021.gada 31.decembri ir 2 655

DARBINIEKU PRASĪJUMI

2

No darbinieku prasījumu garantiju fonda izmaksāti **572 248 eiro**

Apmierināti prasījumi 421 darbiniekam, vienam darbiniekam vidēji izmaksāti 1 359 euro.

Lielākie parādnieki, kuru maksātnespējas procesos segti darbinieku prasījumi – SIA "ČILIJA PIZZA", SIA "SIGTUR" un SIA "FLIIT LATVIA"

3

ADMINISTRATORU SKAITA IZMAIŅAS

Savu **amata darbību** 2021.gadā **izbeiguši** 11 maksātnespējas procesa administratori. Gada beigās **profesijā praktizēja** 164 administratori

2021.gadā **mainīts administratoru kvalifikācijas eksāmena periods**, līdzšinējo divu gadu vietā administratoram turpmāk būs jākārtos kvalifikācijas eksāmens reizi 5 gados.

MAKSĀTNESPĒJAS KONTROLES DIENESTS

2021. GADS SKAITĻOS

UZRAUDZĪBAS REZULTĀTI

4

Par 25% **samazinājies** iesniegto sūdzību skaits

2021. gadā **pārkāpumi konstatēti** 32 % administratoru darbībā

13 administratori par būtiskiem pārkāpumiem vai objektivitātes trūkumu **atcelti no pienākumu pildīšanas** konkrētā maksātnespējas procesā

Par maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpšanu **pie administratīvās atbildības sauktas** 49 personas:

- kopējais uzliktais naudas sods 21 405 eiro
- vidējais naudas soda apmērs 437 eiro
- 17 personām piemērots papildsods – aizliegums ieņemt noteiktus amatus

5

IZGLĪTOŠANA UN INFORMĒŠANA

2021.gadā Maksātnespējas kontroles dienests **organizēja 5 informatīvos pasākumus**

Izstrādāja 4 īsfilmās un 5 infografikas par maksātnespējas procesa norises kārtību

Par 36% **palielinājies satura lietotāju skaits** Maksātnespējas kontroles dienesta komunikācijas kanālos (sociālajos tīklos facebook, twitter, linkedin un tīmekļa vietnē)

1. ADMINISTRATORA AMATA DARBĪBA

1.1 Administratoru amata darbības kontrole

Neskatoties uz Covid – 19 pandēmijas ierobežojumiem, Maksātnespējas kontroles dienests 2021. gadā sekmīgi nodrošināja divu kvalifikācijas eksāmenu – 3. jūnijā un 19. augustā – norisi, ievērojot visas epidemioloģiskās drošības prasības Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai.

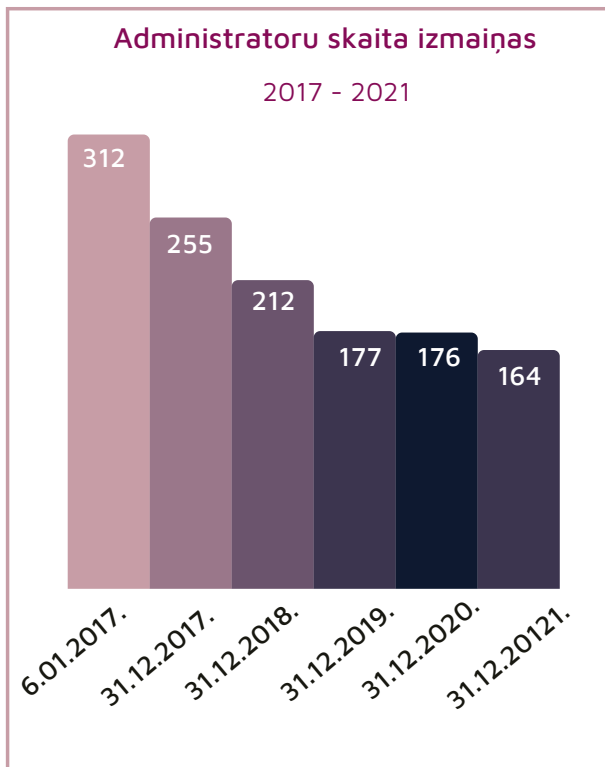
Kopumā **kvalifikācijas eksāmenu 2021. gadā kārtoja 18 administratori**, un visi administratori kvalifikācijas eksāmenu nokārtoja sekmīgi.

Administrators profesijas reforma, kas tika uzsākta 2017. gadā, paredzēja normatīvo aktu izmaiņas, atbilstoši kurām administratoriem pēc iecelšanas amatā ik pēc diviem gadiem bija jākārto kvalifikācijas eksāmens. 2021. gadā noslēdzās otrais divu gadu kvalifikācijas posms, tādējādi visi amatā ieceltie administratori no reformas uzsākšanas brīža ir nokārtojuši divus kvalifikācijas eksāmenus.

Minētajā laika posmā no amata darbības atcelti, atbrīvoti vai izbeigts sertifikāts kopumā 165 administratoriem.

Laika posmā no 2017. gada tika organizēti divi administratora eksāmeni (pretendentiem), kuru rezultātā amatā iecelti 17 administratori.

	2017	2018	2019	2020	2021
Nepamatoti neieradās uz kvalifikācijas eksāmenu	2	6	4		
Negatīvs vērtējums kvalifikācijas eksāmenā	16	16	5		
Nepieteicās kvalifikācijas eksāmena kārtošanai	8	15	9	1	1
Pēc paša vēlēšanās	19	15	11	3	5
Divas reizes atcelts no maksātnespējas procesa par normatīvo aktu pārkāpumiem	2	1	1	6	4
Pilnvaru ļaunprātīga izmantošana	4		1		
Neatbilst prasībai par nevainojamu reputāciju		2	1		
Neizpildīja disciplinārsodu		1			
Nāve		1			1
Izbeigts kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu uz personu nereabilitējoša pamata			2		
Notiesāts par tīšu noziedzīgu nodarījumu		1		1	

Atbilstoši [Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem](#) administrātoru profesijas reformas sākumā, t.i., 2017. gada janvārī maksātspējas reģistrā bija reģistrēti 312 administrātori, savukārt 2021. gada 31. decembrī – 164 administrātori

1.2. Izmaiņas tiesiskajā regulējumā

Administrātoru profesijas reformas ietvaros tika noteikts divu gadu administrātoru kvalifikācijas periods, lai nodrošinātu pāreju no administrātoru sertificēšanas uz iecelšanu amatā. Šāds kvalifikācijas periods stiprināja administrātoru **kvalifikāciju, profesionalitāti un reputāciju**. Ņemot vērā, ka 2021. gadā visi amatā ieceltie administrātori no reformas uzsākšanas brīža ir nokārtojuši divus kvalifikācijas eksāmenus, likumdevējs noteica, ka minētais pārejas periods ir noslēdzies.

Līdz ar to atbilstoši [Starptautiskā valūtas fonda rekomendācijām](#) noteikta pāreja uz piecu gadu kvalifikācijas periodu un 2021. gada 7. septembrī stājās spēkā attiecīgie Maksātspējas likuma grozījumi. Līdz ar to pēc iecelšanas amatā vai iepriekšējā kvalifikācijas eksāmena nokārtošanas, administrātoram **kvalifikācijas eksāmenu turpmāk kārtos reizi piecos gados**. Atbilstoši minētajiem grozījumiem, ar Maksātspējas kontroles dienesta direktora lēmumu izdoto un spēkā esošo **amata apliecību derīguma termiņi administrātoriem ir pagarināti līdz 2024. gadam**. Pārejas posmā uz piecu gadu kvalifikācijas periodu visi šobrīd amatā ieceltie administrātori atbilstoši amata apliecību derīguma termiņiem kvalifikācijas eksāmenu kārtos attiecīgi ne vēlāk kā līdz 2024. gada aprīlim, un daļa administrātoru ne vēlāk kā līdz 2024. gada oktobrim.

Izmainīta arī kārtība attiecībā uz administrātoru eksāmena organizēšanu (pretendentiem). Par nepieciešamību organizēt eksāmenu tiem, kas vēlas iekļūt administrātoru profesijā, turpmāk lems Maksātspējas jautājumu konsultatīvā padome pēc padomes locekļa vai Maksātspējas kontroles dienesta direktora ierosinājuma. Līdz ar to Maksātspējas likumā vairs nav noteikts konkrēts administrātoru eksāmena organizēšanas biežums, kas iepriekš bija noteikts ne retāk kā reizi divos gados. Administrātoru eksāmens (pretendentiem) 2021. gadā netika organizēts, jo tas norisinājās 2020. gadā.

1.3. Apkopjums lietās par administrātoru atbilstību nevainojamas reputācijas prasībām

Prasība par nevainojamu reputāciju administrātoram Maksātspējas likumā noteikta no 2017. gada 6. janvāra līdz ar jau pieminēto administrātoru profesijas reformu. Administrātoru atbilstību prasībai par nevainojamu reputāciju izvērtē tieslietu ministra iecelti eksaminācijas komisijas locekļi.

No 2017. gada līdz 2020. gadam komisija ir izskatījusi un sniegusi **18 atzinumus par administratora vai administratora pretendenta atbilstību prasībai par nevainojamu reputāciju**. No tiem 13 atzinumi ir par personas atbilstību nevainojamas reputācijas prasībai, savukārt pieci atzinumi ir par personas neatbilstību prasībai par nevainojamu reputāciju.

2021. gadā Maksātnespējas kontroles dienests veica apkopojumu lietās par administratora atbilstību nevainojamas reputācijas prasībai, kurā sniegts ieskaits līdzšinējā administratīvo tiesu praksē jautājumos par nevainojamu reputāciju un norādītas būtiskākās eksaminācijas komisijas atziņas par nevainojamas reputācijas jēdzienu.

Vērtējot administratora vai administratora pretendenta atbilstību nevainojamas reputācijas prasībai, eksaminācijas komisija vērtē:

- **objektīvos kritērijus** (fakti, kas liecina par personas iespējamu saistību ar prettiesisku, neētisku vai neprofesionālu rīcību);
- **subjektīvos kritērijus** (vērtējums par personas raksturu, personības īpašībām un personai raksturīgu rīcību);
- **sabiedrības attieksmi;**
- **administratora attieksmi.**

Viens no nevainojamas reputācijas būtiskākajiem aspektiem ir sabiedrības cieņas un uzticības baudīšana. Viens no priekšnosacījumiem sabiedrības cieņas un uzticības iegūšanai ir amatpersonas rīcības atbilstība likuma, ētikas un morāles normām. Persona formāli var arī darboties atbilstoši normatīvo aktu prasībām, bet faktiski var tiesisko regulējumu izmantot savtīgos nolūkos.

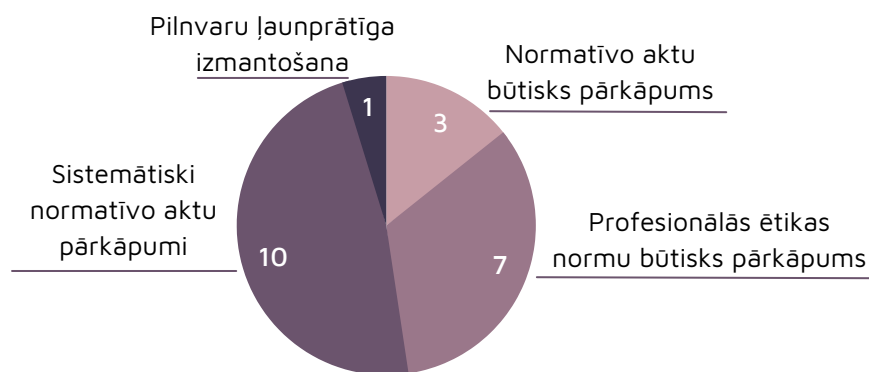
1.4. Disciplināratbildība

Vēl viens institūts, kas kopš 2017. gada 6. janvāra ir ieviests līdz ar administratora profesijas reformu, ir disciplināratbildība. Maksātnespējas kontroles dienesta direktora ierosināto disciplinārlietu izskata tieslietu ministra apstiprināta disciplinārlietu komisija.

2021. gadā Maksātspējas kontroles dienests pieņēma četrus lēmumus par disciplinārlietas ierosināšanu pret administratoru. Pamatojoties uz minētajiem Maksātspējas kontroles dienesta lēmumiem, disciplinārlietu komisija pieņēma trīs lēmumus, no kuriem vienā gadījumā piemērots disciplinārsods – rājiens, vienā gadījumā piemērots disciplinārsods – piezīme un vienā gadījumā uzdots izskaidrot administratora rīcības nepareizību. Savukārt vienu ierosināto disciplinārlietu komisija turpināja skatīt 2022. gadā.

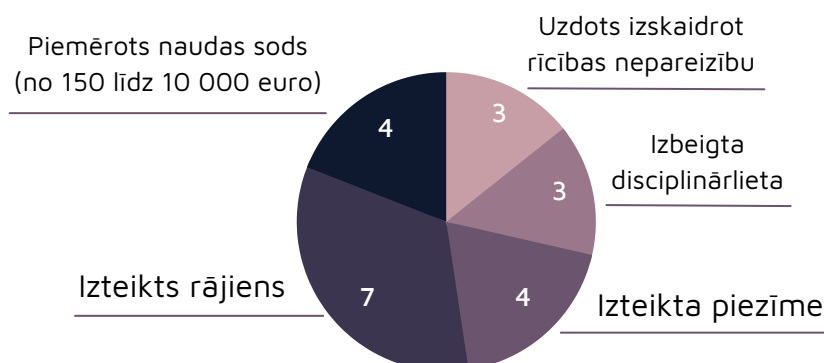
Laika posmā no 2017. gada līdz 2021. gada beigām Maksātspējas kontroles dienests ir pieņēmis 18 lēmumus par disciplinārlietas ierosināšanu, no kuriem vienā gadījumā disciplinārlietā ierosināta pēc tiesneša iniciatīvas, bet pārējos gadījumos pēc Maksātspējas kontroles dienesta iniciatīvas. Savukārt subjektu loks, pret kuriem tika ierosinātas disciplinārlietas, bija administratori un tikai vienā gadījumā disciplinārlietā tika ierosināta pret TAP uzraugošo personu.

Maksātspējas kontroles dienesta pieņemtie lēmumi
PAR DISCIPLINĀRLIETAS IEROSINĀŠANU 2017-2021

Disciplinārlietas kopumā tika ierosinātas par sistemātiskiem normatīvo aktu pārkāpumiem, normatīvo aktu būtiskiem pārkāpumiem, ētikas normu būtiskiem pārkāpumiem un pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu.

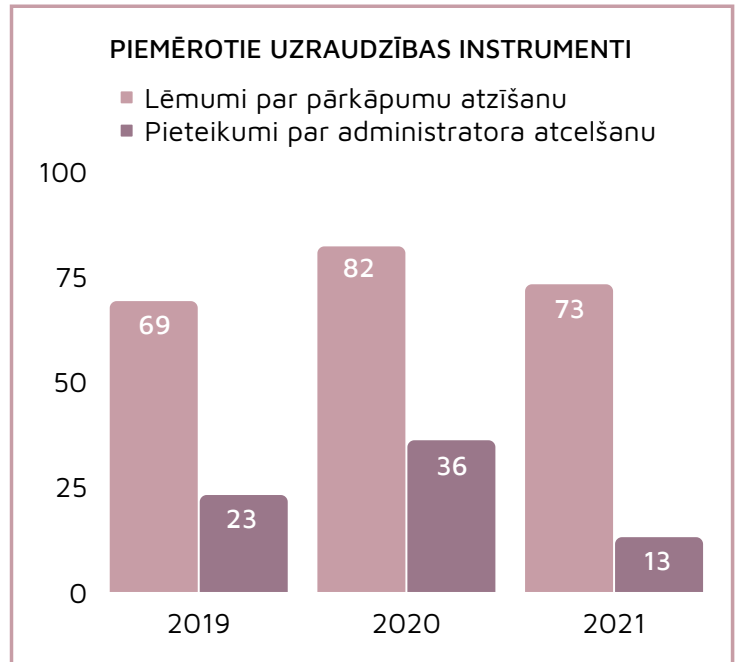
Disciplinārlietu komisijas pieņemtie lēmumi
PAR DISCIPLINĀRSODA PIEMĒROŠANU 2017-2021

2. UZRAUDZĪBA

Uzraudzības jomā 2021. gads Maksātnespējas kontroles dienestam bija zīmīgs ar kompetences paplašināšanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā un uzraudzības stratēģijas 2022.-2023. gadam izstrādi. Vienlaikus Maksātnespējas kontroles dienests turpinājis nodrošināt uzraudzību pār administratoru un TAP uzraugošo personu rīcību – veicot plānveida uzraudzības pasākumus un izskatot sūdzības.

Kopumā 2021. gadā pārkāpumi konstatēti 32 % administratoru rīcībā. Savukārt 2020. gadā pārkāpumi konstatēti 26 % administratoru rīcībā. Šī rādītāja palielināšanās saistāma gan ar administratoru skaita samazinājumu, gan to, ka uzraudzības pasākumi tika vērsti uz plašāku administratoru loku nekā 2020. gadā. Kopumā 2021. gadā pieņemti 73 lēmumi, ar ko atzīti 188 pārkāpumi, pēc iestādes pieteikuma par normatīvo aktu pārkāpumiem no maksātnespējas procesiem atcelti 13 administratori, konstatējot 48 pārkāpumus.

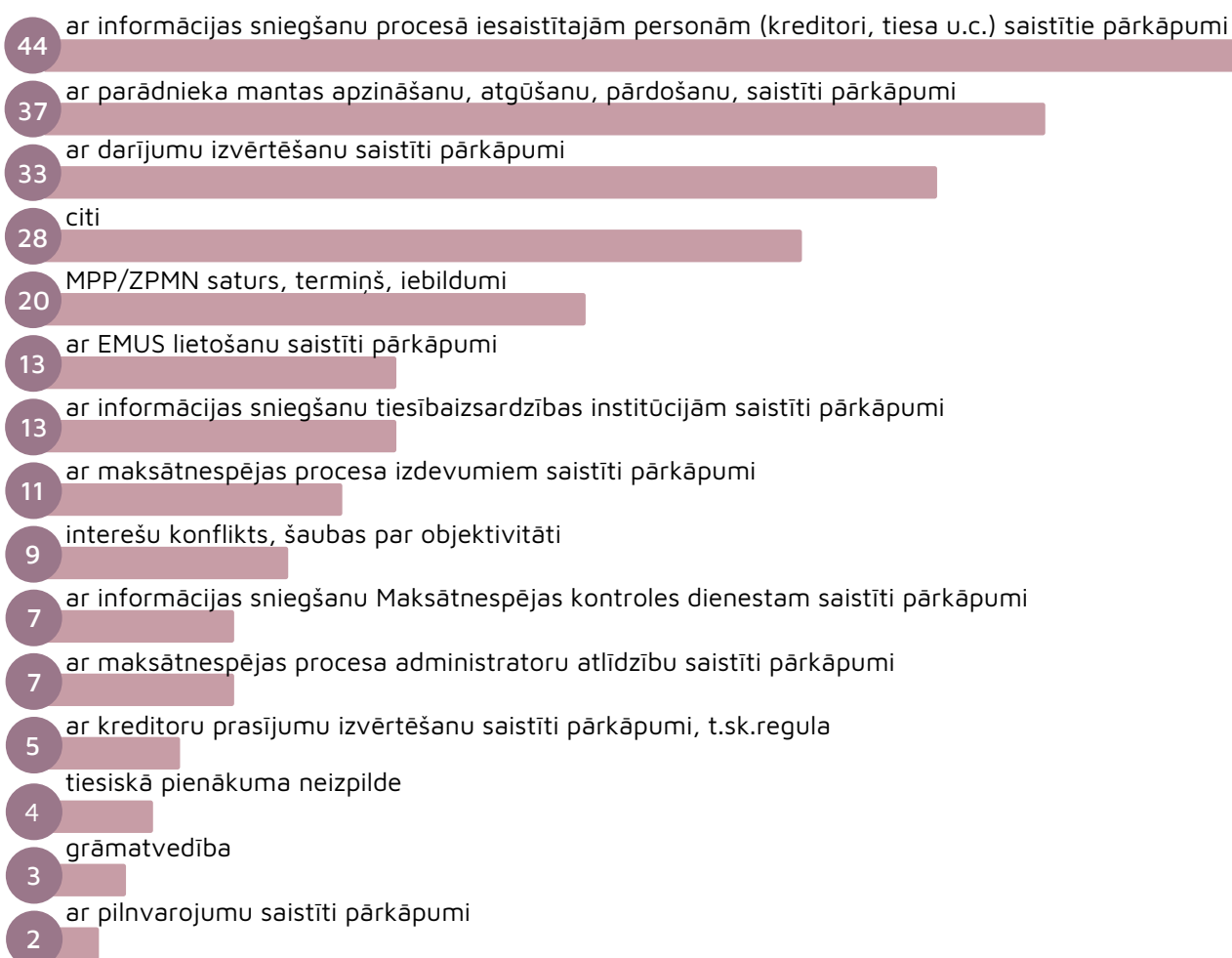

Savukārt 20 pārbaūžu rezultātā iestāde piemērojusi "Konsultē vispirms" principu un izskaidrojusi administratoram viņa rīcības nepareizību, jo konstatētie pārkāpumi kopumā nav būtiski ietekmējuši maksātnespējas procesa norisi.

Analizējot pārkāpumu būtību, secināms, ka, tāpat kā 2020.gadā, visbiežāk administratori pieļāvuši pārkāpumus, kas saistīti ar informācijas nesniegšanu kreditoriem u.c. procesā iesaistītajām personām (19 %), ar parādnieka mantas apzināšanu, atgūšanu, novērtēšanu, pārdošanu saistītus pārkāpumus (16 %) un ar darījumu un valdes locekļu rīcības neizvērtēšanu saistītus pārkāpumus (14 %). Konkrētie pārkāpumi uzskatāmi par tipiskiem un sistemātiskiem, un tie rada negatīvu tiešu ietekmi uz tādiem maksātnespējas procesa rādītājiem kā ilgums, izmaksas un atgūstamība. Tomēr jāatzīmē, ka samazinājies ar maksātnespējas procesa izmaksām saistīto pārkāpumu skaits, kas iepriekšējos gados ir bijusi viena no iestādes uzraudzības prioritātēm.

Informācija par konstatētajiem pārkāpumiem tiek publicēta katru ceturksni [Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļvietnē](#).

KONSTATĒTO PĀRKĀPUMU BŪTĪBA

Izvērtējot 2021. gada uzraudzības pasākumu rezultātus un ņemot vērā Covid-19, un citu faktoru ietekmi uz maksātspējas nozari, **Maksātspējas kontroles dienests uzraudzības stratēģijā 2022. - 2023. gadam ir izvirzījis sekojošas prioritātes un mērķus** uzraudzības, tajā skaitā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā:

1	Administratoru ievadītie dati Elektroniskās maksātspējas uzskaites sistēmā ir ticami, pilnīgi, konsekventi un savlaicīgi, maksātspējas procesa un TAP lietās savlaicīgi ir reģistrēti visi dokumenti
2	Mantas pārdošanas plāni un ziņojumi par mantas neesamību ir sastādīti Maksātspējas likumā noteiktajos termiņos, satur pilnīgu, izvērstu un vispusīgu informāciju par parādnieku un administratora plānotajām darbībām. Administrators ir pēc būtības izvērtējis kreditoru sniegtos iebildumus. Administrators sadarbojas ar procesā iesaistītajām personām un sniedz tām informāciju par procesa norisi

3	Administrators ir apzinājis un objektīvi novērtējis visus parādnieka aktīvus, veicis efektīvas darbības mantas atgūšanai un pārdošanai. Administrators ir nodrošinājis, ka trešās personas parādnieka mantas iegādi neizmantos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai
4	Administrators ir objektīvi, vispusīgi un savlaicīgi izvērtējis, vai parādnieka slēgtie darījumi nav nodarījuši zaudējumus kreditoriem, kā arī tīši noveduši parādnieku līdz maksātnespējai. Administrators nevilcinoties cēlis darījumu apstrīdēšanas vai zaudējumu piedziņas prasības, kā arī ziņojis tiesībaizsardzības un citām institūcijām par parādnieka pārvaldes institūciju prettiesiskām darbībām. Administrators objektīvi, vispusīgi un savlaicīgi izvērtējis, vai parādnieka darījumi neliecina par iespējamu iesaistišanos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un terorisma un proliferācijas finansēšanā, un nekavējoties ziņojis Finanšu izlūkošanas dienestam, ja tam ir pamats.

2.1. Plānveida uzraudzības pasākumi

Plānveida uzraudzības pasākumus iestāde veic, ievērojot riskos balstītu pieeju un izvirzot noteiktas prioritātes, lai panāktu uzraugāmo subjektu rīcības atbilstību normatīvo aktu prasībām, tādējādi veicinot maksātnespējas nozares efektivitāti, caurskatāmību un likumību. **2021. gadā plānveida uzraudzības prioritātes bija maksātnespējas procesa izmaksas, parādnieka slēgto darījumu izvērtēšana un datu kvalitāte EMUS.**

2021. gadā veiktas 64 neklātienes **PADZIĻINĀTĀS PĀRBAUDES**, tai skaitā 61 pārbaude juridisko personu maksātnespējas procesos un 3 pārbaudes TAP. Covid-19 ieviesto ierobežojumu dēļ klātienes pārbaudes 2021. gadā netika veiktas. Padziļināto pārbaudžu ietvaros tiek veikta visaptveroša un padziļināta administratora vai TAP uzraugošās personas rīcības izvērtēšana. Tieši padziļinātās pārbaudes ir tās, kuru ietvaros visbiežāk tiek konstatēts, ka administrators nav izvērtējis parādnieka pirms maksātnespējas procesa slēgtos darījumus un valdes locekļu rīcību, kā arī cēlis attiecīgas prasības kreditoru kopuma interesēs.

Piemērs

Pārbaudes ietvaros konstatēts, ka parādnieka valdes loceklis pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas atsavinājis parādnieka transportlīdzekli, kura aptuvenā tirgus vērtība ir ap 12 000 euro, savam mazdēlam. Pārbaudes ietvaros tika gūta pārliecība, ka uz transportlīdzekļa atsavināšanas darījumu administratoram ir norādījis kreditors, nevis administrators šo darījumu konstatējis un izvērtējis patstāvīgi. Savukārt, paskaidrojumus par darījumu un tā apliecinājošus dokumentus administrators valdes loceklim pieprasījis tikai pēc pārbaudes uzsākšanas. Pārbaudes ietvaros netika gūta pārliecība, ka parādnieks būtu saņēmis atbilstošu samaksu par transportlīdzekli. Tāpat, tika konstatēts, ka administrators nebija veicis normatīvajos aktos noteiktās darbības konkrētā darījuma apstrīdēšanai vai zaudējumu piedziņai.

Pārbaudes rezultātā tika konstatēts, ka administrators nav pienācīgā kārtā izvērtējis minēto darījumu un ar Maksātnespējas kontroles dienesta lēmumu administratoram tika uzlikts tiesiskais pienākums to izvērtēt. Izpildot tiesisko pienākumu, administrators cēlis tiesā prasību par zaudējumu piedziņu pret valdes locekli un transportlīdzekļa ieguvēju. Lietā panākts izlīgums pilnā prasības summas apmērā.

2021. gadā tika veiktas **TEMATISKĀS PĀRBAUDES**. To ietvaros tiek pārbaudīti atsevišķi ar administratoru, TAP uzraugošo personu, maksātnespējas procesu vai TAP saistīti jautājumi plašam uzraugāmo subjektu lokam.

Iestāde veic tematisko pārbaudi, gan saņemot informāciju, kas pirmšķietami liecina par prettiesisku rīcību kādā konkrētā procesā, bet nav kvalificējama kā sūdzība, gan pēc pašas iniciatīvas, lai pārliecinātos par atbilstību kādā konkrētā jautājumā.

Atbilstoši iestādes izvirzītajām prioritātēm tematiskās pārbaudes 2021.gadā pēc iestādes iniciatīvas veiktas par šādiem jautājumiem

- Datu kvalitāte EMUS
- Administratora civiltiesiskā apdrošināšana
- TAP uzraugošo personu lietvedība EMUS
- Administratora rīcība, atsavinot parādnieka – juridiskās personas, prasījuma tiesības pret trešajām personām
- Administratora rīcība, izvērtējot fizisko personu – ārvalstnieku, maksātnespējas procesa ierobežojumus

Tematisko pārbažu ietvaros 2021. gadā

PĀRBAUDĪTI VISI ADMINISTRATORI UN VISAS TAP UZRAUGOŠĀS PERSONAS.

Tematisko pārbažu ietvaros iestāde plaši piemēro principu "KONSULTĒ VISPIRMS", iepriekš brīdinot par šo pārbažu veikšanu un skaidrojot prasības atbilstībai. Tāpat šo pārbažu ietvaros nav pieņemts neviens lēmums par pārkāpumu atzīšanu vai tiesā iesniegts pieteikums par atcelšanu, bet gan uzraugāmie subjekti tiek konsultēti, lai panāktu atbilstību konkrētajā jautājumā.

2.2. Sūdzību izskatīšana

Maksātnespējas kontroles dienestā 2021. gadā **saņemtas 98 sūdzības** par 46 administratoru un divu TAP uzraugošo personu rīcību. Tas ir par 25 % mazāk, nekā 2020. gadā, kad iesniegto sūdzību skaits bija 131. Tāpat 2021. gadā par 50 % ir samazinājies lēmumu skaits, ar kuriem atzīti pārkāpumi administratoru darbībā.

Attiecīgi 2020. gadā administratoru pārkāpumi tika atzīti ar 46 lēmumiem, savukārt 2021. gadā – 23. Ar 63 lēmumiem sūdzības noraidītas. Liela daļa no noraidītajām sūdzībām bijusi vērsta uz parādnieka mantas atgūšanu vai ierobežojumu saistību dzēšanas procedūras piemērošanai konstatēšanu.

Būtisku pārkāpumu gadījumā 2021. gadā tiesā ir iesniegti trīs pieteikumi par administratoru atcelšanu no pienākuma izpildes, kā arī viens pieteikums par TAP uzraugošās personas atcelšanu no TAP.

2.3. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana

2021. gada 12. jūlijā stājās spēkā grozījumi Novēršanas likumā, ar kuriem noteikts paplašināt Maksātnespējas kontroles dienesta kompetenci **patstāvīgi īstenot uzraudzības un kontroles pasākumus attiecībā uz administratoriem**. Vienlaikus atbilstoši Novēršanas likumā noteiktajam Maksātnespējas kontroles dienests pieņem lēmumus par sankciju piemērošanu.

Uzsākot patstāvīgi īstenot uz risku izvērtējamu balstītu uzraudzību, Maksātnespējas kontroles dienests 2021. gadā nodrošinājis uzraudzību **deviņās lietās**, kurās veiktas sešas neplānotas un trīs plānotas administratoru pārbaudes Novēršanas likuma prasību izpildē. 2021. gadā ir noslēgtas piecas pārbaudes, no kurām četrās pārbaudēs ierosināta sankciju piemērošana, savukārt viena pārbaude noslēgusies, izskaidrojot administratoram rīcību konstatēto pārkāpumu novēršanai saistībā ar iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošanas nepieciešamību.

Veikto pārbažu ietvaros konstatēts, ka vairākos gadījumos administratori nav veikuši administratora profesionālās darbības riska izvērtējumu, pamatojoties uz kuru izveidojama iekšējā kontroles sistēma, kā arī vienā gadījumā nav izveidota pati iekšējā kontroles sistēma. Tāpat lielā daļā pārbažu konstatēts, ka administratoru iekšējās kontroles sistēmās nav iekļauti klientu riska līmeņa noteikšanas kritēriji, aizdomīgu darījumu tipoloģijas un pazīmes (risku indikatori), konkrēti kritēriji klienta darījumu uzraudzības nodrošināšanai, lai riskos balstītā pieejā izvērtētu klienta darījuma partnera un mantas ieguvēja saistību ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanu, kā arī iekšējās kontroles sistēmās nav paredzēts darbību kopums sankciju riska pārvaldīšanai. Vienlaikus konstatēti gadījumi, kad administratori novēloti vai vispār nav ziņojuši Finanšu izlūkošanas dienestam par aizdomīgiem darījumiem.

Piemērs

TAP ierosināšanas laikā klientam, izmantojot maksājumu platformu, no debitora tika atmaksāti liela apjoma naudas līdzekļi. Saņemtos naudas līdzekļus klients, izmantojot maksājumu platformu, pārskaitīja starpniekam, kuram tie it kā bija jāpārskaita pārdevējam saistībā ar preču piegādi. Pasūtītās preces netika piegādātas. No debitora, kas pārskaitīja naudas līdzekļus klientam, gada pārskatiem neizriet, ka tā rīcībā būtu šāds naudas līdzekļu apmērs. Tāpat debitoram ir nodokļu parādi, bloķēti tā norēķinu konti, savukārt pārskaitījums uz maksājumu platformu veikts no Lielbritānijas konta. Pats starpnieks, kas ir ārvalsts uzņēmums ar Latvijas pilsoni valdē, dibināts četrus mēnešus pirms darījuma, savukārt tā komercdarbības veids neatbilst tā saimnieciskās darbības būtībai.

2.3.1. Izglītošana un informēšana par NILL novēršanas jautājumiem

Maksātnespējas kontroles dienests kā vienu no prioritātēm noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā 2021. gadā izvirzīja Maksātnespējas kontroles dienesta nodarbināto, administratoru un sabiedrības izglītošanu un informēšanu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jautājumiem.

2021. gadā norisinājās Maksātnespējas kontroles dienesta sadarbībā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju organizētās apmācības "[Starptautisko sankciju risku pārvaldība](#)", kā arī sadarbībā ar Datu valsts inspekciju organizētās apmācības "[Datu aizsardzības prasību ievērošana NILLTPF novēršanas jomā](#)".

Vienlaikus 2021. gadā Maksātnespējas kontroles dienests kā uzraudzības un kontroles institūcija piedalījās Finanšu izlūkošanas dienesta organizētajā starptautiskajā seminārā administratoriem par Nacionālā risku novērtējuma secinājumiem un uzraudzības īstenošanu Novēršanas likuma prasību izpildē. Semināra laikā vērtīgā pieredzē un zināšanās par konkrēto tēmu dalījās arī starptautiskie eksperti. Seminārā Maksātnespējas kontroles dienests iepazīstināja ar Maksātnespējas kontroles dienesta uzraudzības modeli un aktualitātēm Novēršanas likuma prasību izpildes uzraudzībā. [Pieejams MKD priekšlasījuma videoieraksts.](#)

LV portāls sadarbībā ar Maksātnespējas kontroles dienestu 2021. gadā sagatavoja video animāciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riskiem maksātnespējas procesā "[Tīrs maksātnespējas process](#)", akcentējot administratora atbildību maksātnespējas procesa nodrošināšanā.

Aktuālās informācijas ērtai pieejamībai Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē tika izveidota sadaļa "[Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana](#)".

Maksātnespējas kontroles dienests 2021. gadā aktīvi piedalījās Finanšu izlūkošanas dienesta organizētajās 10 uzraudzības un kontroles institūciju sadarbības platformas sēdēs, kuru ietvaros tika pārrunāti un apspriesti vairāk nekā 20 uzraudzības un kontroles institūciju aktuālie jautājumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā.

Tāpat Maksātspējas kontroles dienesta pārstāvji tikās ar sadarbības partneriem no uzņēmumiem pārstāvošām nevalstiskajām organizācijām, lai pārrunātu aktualitātes maksātspējas nozarē, īpašu uzmanību pievēršot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jautājumiem.

2.3.2. Sankciju piemērošana

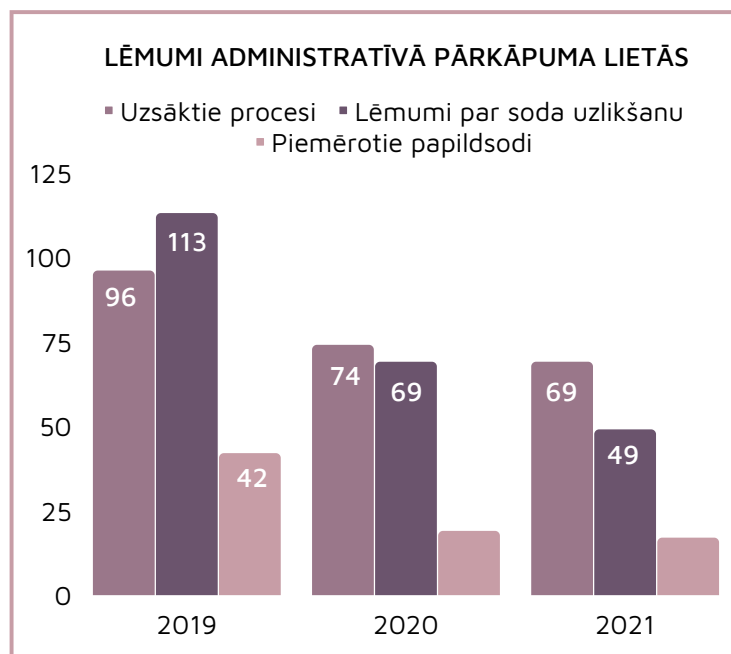
Kopš 2020.gada 1.janvāra Maksātspējas kontroles dienests piemēro sankcijas administratoriem atbilstoši Novēršanas likumam, ja tiek konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā.

2021. gadā Maksātspējas kontroles dienests, patstāvīgi konstatējot administratora pieļautu Novēršanas likuma pārkāpumu, pieņēma vienu lēmumu par sankciju piemērošanu par Novēršanas likuma pārkāpumiem, izsakot brīdinājumu administratoram par vilcināšanos iesniegt ziņojumu par aizdomīgu darījumu.

Informācija par administratoriem piemērotajām sankcijām pieejama Maksātspējas kontroles dienesta tīmekļvietnes sadaļā ["Atbildība par NILLTPF novēršanas likuma prasību pārkāpšanu"](#).

2.4. Administratīvā pārkāpuma lietas

2.4.1. Administratīvā pārkāpuma lietu izskatīšana 1. līmenī

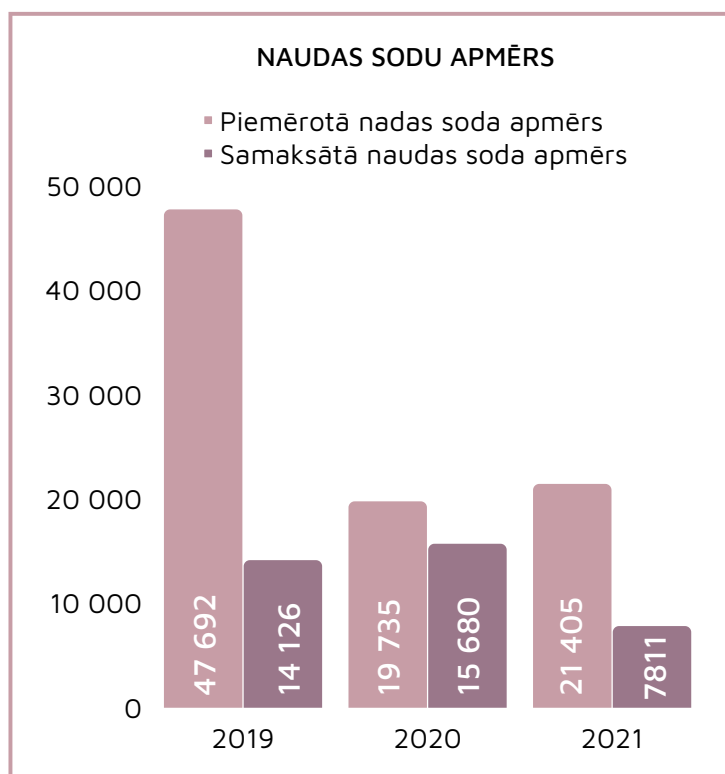
Maksātspējas kontroles dienesta pienākumos ietilpst administratīvā pārkāpuma procesa veikšana par maksātspējas procesa un TAP noteikumu pārkāpšanu saskaņā ar Maksātspējas likuma 180. panta otro daļu un 179. pantu. Īstenojot administratīvās atbildības piemērošanu, 2021. gadā dienests **uzsācis 69 administratīvā pārkāpuma procesus un pie administratīvās atbildības saucis 49 personas.**

Dati no 2019.-2021.gadam uzrāda, ka samazinājies gan ierosināto procesu, gan pie atbildības saukto personu skaits, gan attiecīgi arī piemēroto papildsodu skaits.

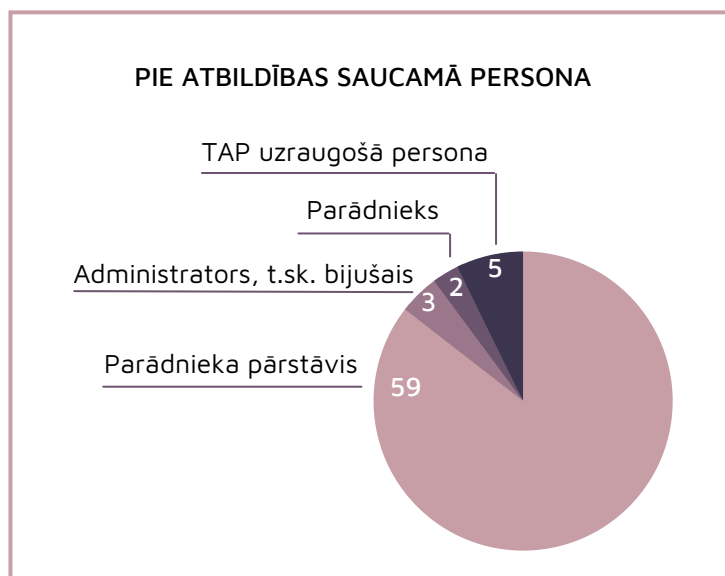
Ņemot vērā to, ka administratīvā atbildība 86% gadījumu tikusi piemērota parādnieka pārstāvjiem juridiskās personas maksātspējas procesā par dokumentu nenodošanu un nesadarbošanos ar administratoru, šis apstāklis saistāms ar kopējo juridiskās personas maksātspējas procesa skaita samazinājumu.

- Piemērots naudas sods 21 405 eiro
- Iekasēts 7 811,28 eiro

17 pie administratīvās atbildības sauktajām personām piemērots papildsods – atņemtās tiesības ieņemt noteiktus amatus komercsabiedrībās uz laiku no viena mēneša līdz pieciem gadiem.

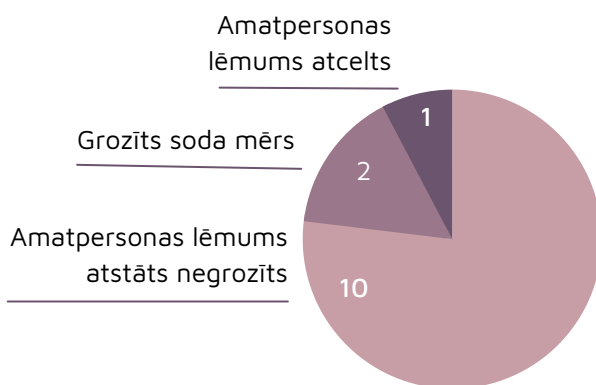
Neraugoties uz to, ka samazinājies pie atbildības saukto personu skaits, ir palielinājies piemērotais naudas soda apmērs, proti, ja 2020.gadā vidējais naudas soda apmērs ir bijis 286 eiro, tad 2021.gadā – 437 eiro. Šis apstāklis, savukārt, skaidrojams ar to, ka 2020.gada 1.jūlijā tika palielinātas konkrētā administratīvā pārkāpuma sankcijas apmēra robežas, un šobrīd piemērojamais naudas soda apmērs ir 100 eiro līdz 1500 eiro.

2.4.2. Administratīvā pārkāpuma lietu izskatīšana 2. līmenī

Maksātnespējas kontroles dienesta direktore jeb augstāka iestāde Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (238.panta ceturtā daļa) un augstāka amatpersona Administratīvās atbildības likuma (AAL 165.pants) izpratnē 2021. gadā, izskatot sūdzības par Maksātnespējas kontroles dienesta Pirmā uzraudzības departamenta pieņemtajiem lēmumiem administratīvo pārkāpumu lietās, ir pieņēmusi 13 lēmumus, kā arī divus lēmumus par atteikšanos atjaunot sākotnējā lēmuma pārsūdzēšanas termiņu un vienu lēmumu par sākotnējā lēmuma pārsūdzēšanas termiņa atjaunošanu. 10 no 2021. gadā pieņemtajiem 13 lēmumiem, ar kuriem ir izskatītas sūdzības par amatpersonu sākotnējiem lēmumiem, ir pieņemti administratīvo pārkāpumu lietās, kas uzsāktas saskaņā ar AAL.

MAKSĀTNESPĒJAS KONTROLES DIENESTA
2021.GADĀ PIENĒMTIE LĒMUMI PĒC
SŪDZĪBU IZSKATĪŠANAS

No 2021. gadā 13 pieņemtajiem lēmumiem pēc sūdzību izskatīšanas divos gadījumos Maksātnespējas kontroles dienests ir grozījis sākotnēji uzlikto administratīvo sodu un vienā gadījumā atcēlis sākotnējo lēmumu. Savukārt 2020. gadā izskatot sūdzības, ir pieņemti 10 lēmumi, divos gadījumos grozot uzlikto administratīvo sodu.

No 2021. gadā Maksātnespējas kontroles dienesta augstākas amatpersonas pieņemtajiem pie administratīvās atbildības sauktajām personām nelabvēlīgajiem, pārsūdzamajiem 12 lēmumiem, kas pieņemti izskatot sūdzības, un diviem lēmumiem par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu, astoņi lēmumi ir pārsūdzēti tiesā.

Par Maksātnespējas kontroles dienesta pieņemtajiem lēmumiem administratīvo pārkāpumu lietās (tajā skaitā par lēmumiem, kas pieņemti pirms 2021. gada) tiesas 2021. gadā ir pieņēmušas astoņus nolēmumus, ar kuriem nav grozīts un nav atcelts neviens Maksātnespējas kontroles dienesta lēmums.

Daļa no minētajām sūdzībām ir balstītas uz sūdzību iesniedzēju nepareiziem secinājumiem par to, ka viņi ir saukti pie administratīvās atbildības par tādu pienākumu neveikšanu, kas viņiem nebija jāveic, vai objektīviem apstākļiem pienākumu nepildīšanai. Tāpat daļa no minētajām sūdzībām ir balstītas uz nepareiziem secinājumiem par administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas procedūras neievērošanu un nesamērīgu sodu.

2.5. Informatīvie pasākumi

Īstenojot vienu no "Konsultē vispirms" pamatprincipiem – uz klientu orientēta darbība – Maksātnespējas kontroles dienests aktīvi **sniedz informāciju un konsultē uzraugāmos subjektus**, tostarp izstrādā informatīvos materiālus, organizē informatīvos pasākumus, tajā skaitā informatīvos pasākumus jaunajiem administratoriem. Piemēram, 2021. gadā Maksātnespējas kontroles dienests ir izstrādājis [informatīvo materiālu par maksātnespējas procesa administratora uzraudzības instrumentu piemērošanas principiem](#), kā arī [informatīvo materiālu efektīvai rīcībai ar parādnieka mantu](#).

Papildus **trīs informatīvajiem pasākumiem par NILL novēršanas jautājumiem** 2021.gadā Maksātnespējas kontroles dienests organizēja bezmaksas informatīvo pasākumu administratoriem par maksātnespējas procesa administratoru uzraudzības aktualitātēm un rezultātiem 2020.gadā, kā arī informatīvo pasākumu tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošajām personām par EMUS lietošanu.

Maksātnespējas kontroles dienesta direktore Inese Šteina piedalījās Valsts policijas organizētajā starptautiskajā seminārā par ekonomisko noziegumu izmeklēšanas problemātiku, kurā dalījās Maksātnespējas kontroles dienesta pieredzē un starptautisku ekspertu komandai sniedza priekšlasījumu par interešu konflikta pazīmēm administratora rīcībā.

2021. gadā norisinājās Maksātnespējas kontroles dienesta rīkotā informatīvā kampaņa "[Kā pareizi atgūt parādus](#)", kuras ietvaros, lai iedzīvotājiem palīdzētu labāk izprast savas iespējas un tiesības, tika izstrādātas vairākas skaidrojošas īsfilmas - "Kreditoru tiesības maksātnespējas procesā", "Darbiniekam neizmaksāto naudas līdzekļu atgūšana", "Kreditors un Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma" un skaidrojoša infografika "Kā atgūt neizmaksāto darba samaksu".

Sagatavotas vizualizācijas "[Fiziskās personas maksātnespējas process](#)" un "[Kā katrā maksātnespējas procesā nokļūst maksātnespējas procesa administrators](#)".

Tāpat, lai veicinātu vienotu maksātnespējas procesu regulējošo normatīvo aktu piemērošanas prakses veidošanu un vispārīgu izpratni par maksātnespējas jomu, Maksātnespējas kontroles dienests 2021.gadā sagatavoja vairākas infografikas: "[Administratīvo pārkāpumu izskatīšanas kārtība Maksātnespējas kontroles dienestā](#)", "[Kā pareizi lietot e-adresi saziņā ar maksātnespējas procesa administratoru](#)".

3. DARBINIEKU AIZSARDZĪBA DARBA DEVĒJA MAKSĀTNESPĒJAS GADĪJUMĀ

Viena no mazāk ekonomiski aizsargātajām maksātnespējas procesā iesaistīto personu kategorijām ir parādnieka (maksātnespējīgā darba devēja) darbinieki. Nereti darba devējs ilgstoši pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas nespēj norēķināties ar darbiniekiem, kas neapšaubāmi kritiski ietekmē viņus, jo viņu vienīgais iztikas avots ir algots darbs.

Lai mazinātu šīs maksātnespējas izraisītās negatīvās sekas, **valsts garantē darbinieku aizsardzības pamatlīmeni, sedzot darba devēja nesamaksāto algu likumā "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" noteiktajā apmērā.**

Darba devēja nesamaksātā alga tiek segta no garantiju fonda līdzekļiem, kura turētājs un pārvaldītājs ir Maksātnespējas kontroles dienests. Garantiju fonda līdzekļus veido uzņēmējdarbības riska valsts nodeva, ko darba devējs katru mēnesī maksā par katru savu darbinieku – šobrīd nodevas apmērs ir **0,36 eiro.**

Maksātnespējas procesos, kas pasludināti sākot no 2018.gada, maksimālais katram prasījumam izmaksājamais apmērs ir piesaistīts pusotras minimālās mēnešalgas apmēram (līdz tam aprēķins bija piesaistīts vienas minimālās mēnešalgas apmēram). 2021.gadā maksimālā no garantiju fonda piešķiramā bruto summa vienam darbiniekam bija **3 698,70 eiro.**

Vienlaikus jāņem vērā, ka Maksātspējas kontroles dienests darbiniekam nepiešķir vairāk naudas līdzekļus nekā viņš nopelnīja, strādājot maksātspējīgajā uzņēmumā, t.i., gadījumā, ja darbiniekam nesamaksātā darba alga ir bijusi mazāka par pusotru minimālo mēnešalgu, darbinieks no garantiju fonda saņems naudas līdzekļus tādā apmērā, kāds aprēķināts grāmatvedībā par attiecīgo laika periodu. Līdz ar to secināms, ka **Maksātspējas kontroles dienests nepārņem darba devēja parādus darbiniekiem**, kā arī sedz tos tikai normatīvajos aktos noteiktajā apmērā. Atlikušajā daļā darbinieka prasījums tiek segts no parādnieka mantas.

Izvērtējot iepriekšējo gadu datus, var secināt, ka no garantiju fonda tiek segta aptuveni puse no kopējā administratora atzītā darbinieka prasījuma apmēra, piemēram, 2021. gadā vienam nodarbinātajam vidēji no garantiju fonda segta summa bija 1 359 eiro, kas sastādīja 41% no kopējā darbinieka prasījuma.

No garantiju fonda segtais darbinieku prasījumu vidējais apmērs un īpatsvars no kopējā atzītā darbinieku prasījumu apmēra no 2019. gada līdz 2021. gadam

Gads	Vidējā izmaksātā summa vienam darbiniekam - eiro	No garantiju fonda segtais darbinieku prasījumu apmēra īpatsvars no kopējā atzītā darbinieku prasījumu apmēra - %
2019	1 342	55
2020	1 440	45
2021	1 359	41

2021. gadā ir novērojams kopējā no garantiju fonda izmaksāto līdzekļu apmēra, kā arī apmierināto darbinieku skaita samazinājums. Minētais saistīts ar to, ka laika posmā no 2020.gada 22.marta līdz 2020.gada 1.septembrim (likuma "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" - spēkā līdz 2020. gada 9.jūnijam - 17. pants) un no 2020.gada 23.decembra līdz 2021.gada 1.septembrim (Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 22.pants) kreditoriem, tai skaitā darbiniekiem, bija noteikts aizliegums iesniegt juridiskās personas (sava darba devēja) maksātspējas procesa pieteikumu. Tā kā saņemt sava darba devēja neapmaksātos darbinieku prasījumus var tikai tie darbinieki, kuru darba devējam pasludināts maksātspējas process, bet tā kā pasludināto maksātspējas procesu skaits bija samazinājies, līdz ar to krities arī no garantiju fonda izmaksāto līdzekļu apmērs un apmierināto darbinieku skaits. Vienlaikus jāatzīmē, ka moratorija ietekmes mazināšanai, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 18 pantā tika noteikts, ka periods, par kuru ir sedzami darbinieku prasījumi, tiks pagarināts par moratorija periodu, nepārsniedzot 12 mēnešus, lai nerādītu darbiniekiem negatīvās sekas.

No garantiju fonda veiktās izmaksas un apmierināto darbinieku skaits no 2019. gada līdz 2021. gadam

Gads	No darbinieku prasījumu garantiju fonda izmaksātie naudas līdzekļi - eiro	Apmierināto darbinieku skaits
2019	1 703 074	1 269
2020	1 980 915	1 376
2021	572 248	421

Lielākie darba devēji, kuru maksātnespējas gadījumā Maksātnespējas kontroles dienests 2021. gadā sedza darbinieku prasījumus, bija – SIA "ČILIJA PIZZA" (42 darbinieku prasījumus 79 237 euro apmērā), SIA "SIGTUR" (29 darbinieku prasījumus 48 479 euro apmērā) un SIA "FLIIT LATVIA" (24 darbinieku prasījumus 41 079 euro apmērā).

4. ELEKTRONISKĀ MAKSĀTNESPĒJAS UZSKAITES SISTĒMA

EMUS

levērojot EMUS nozīmi maksātnespējas nozarē, tās sekmīgas darbības nodrošināšana un attīstība ir viena no Maksātnespējas kontroles dienesta prioritātēm. Lai nodrošinātu EMUS izvirzītā virsmērķa – **veicināt maksātnespējas procesu un TAP efektivitāti, nozares produktivitāti, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu maksātnespējas procesa un TAP pārvaldībā, sasniegšanu, 2021. gadā īstenota virkne dažādu EMUS pilnveidošanas pasākumu. Īpaši izceļami ir divi pasākumi, kas tieši saistīti ar administratoru darbības efektivitāti un uzraudzības stiprināšanu.**

leviesta e-adreses integrācija administratoru lietvedībā

2019.gada 31.decembrī stājās spēkā grozījumi Oficiālās elektroniskās adreses likumā, kas noteica obligātu e-adreses izmantošanu administratoriem no 2021.gada 1.aprīļa. Ņemot vērā, ka EMUS ir administratoru darba vide, Maksātnespējas kontroles dienests ir nodrošinājis iespēju administratoriem savu amata pienākumu veikšanai lietot e-adresi, izmantojot EMUS, kur ir integrēta katra administratora lietvedības uzskaitē. Minētā integrācija sniedz iespēju administratoriem veikt visas nepieciešamās darbības saziņai ar maksātnespējas procesā iesaistītajām personām caur e-adresi, **izmantojot vienu informācijas sistēmu.**

2020.gada 1.jūlijā stājās spēkā grozījumi Kontu reģistra likumā, ar ko tika noteiktas administratoru un Maksātnešpējas kontroles dienesta tiesības izgūt no kontu reģistra ziņas par maksātnešpējīgo parādnieku kontiem. **Nemot vērā to, ka dati no kontu reģistra ir izgūstami tikai starpsistēmu risinājumu ietvaros, EMUS tika izveidota tiešsaistes datu apmaiņa ar kontu reģistru**, lai administratori varētu izgūt datus par savā lietvedībā esošo parādnieku – juridisko personu kontiem, bet Maksātnešpējas kontroles dienests administratoru uzraudzības īstenošanai par parādnieku – juridisko personu un administratoru kontiem, kas atvērti fizisko personu maksātnešpējas procesa nodrošināšanai. Ieviestais risinājums paredz ērtu un ātru piekļuvi informācijai, samazinot administratīvo slogu informācijas ieguvē.

2021. gadā dienests sadarbībā ar Tiesu administrāciju uzsāka darbu pie informatīvā ziņojuma par EMUS turpmāko attīstību izstrādes. Informatīvajā ziņojumā ietverts redzējums par EMUS attīstību 2023.-2025. gadā, kā galvenās prioritātes izvirzot EMUS ietverto datu kvalitāti un digitālās vides uzlabošanu ar mērķi veidot EMUS draudzīgāku lietotājiem, un paaugstināt uzraudzības rīku efektivitāti. Informatīvo ziņojumu plānots iesniegt valdībā 2022.gadā.

Līdztekus informatīvā ziņojuma izstrādei, 2022. gadā EMUS paredzēts ieviest atsevišķus risinājumus digitālās vides uzlabošanai gan administratoriem, gan citiem EMUS lietotājiem, kā arī uzlabot datu apmaiņas risinājumus starp EMUS un citām informācijas sistēmām.

5. MAKSĀTNEŠPĒJAS NOZARES AKTUĀLIE DATI

Maksātnešpējas kontroles dienests ir apkopojis maksātnešpējas nozari raksturojošos rezultatīvos rādītājus 2021. gadā. **Rādītāji ir iegūti, apkopojot administratoru ievadītos datus EMUS, datus no Tiesu informatīvās sistēmas un maksātnešpējas reģistra.**

Datu tabulā "Absolūtais maksātnešpējas procesu un TAP skaits" ir **vērojams uzsākto procesu skaita samazinājums**. Tas ir skaidrojams ar Covid-19 pandēmijas ietekmi.

- Pirmkārt, jāmin dažādi valsts un kredītiestāžu nodrošinātie atbalsta mehānismi gan juridiskajām, gan fiziskajām personām, piemēram, dotācijas, aizdevumi, maksājumu termiņa atlikšana u.c.
- Otrkārt, juridisko personu maksātnešpējas procesu skaita kritumu viennozīmīgi ir ietekmējis arī aizliegums kreditoriem iesniegt tiesā pieteikumu par parādnieka maksātnešpējas procesa pasludināšanu jeb t.s. moratorijs. Šobrīd grūti viennozīmīgi prognozēt, vai minētie instrumenti ir spējuši glābt uzņēmējus no faktiskas maksātnešpējas, vai tikai uz laiku atlikuši tās juridisku pasludināšanu.
- Treškārt, skaidrojot fizisko personu maksātnešpējas procesu skaita samazinājumu, jāmin, ka šis process līdz ar valstī noteiktās minimālās algas celšanos paliek arvien dārgāks un līdz ar to cilvēkiem mazāk pieejams (minimālā alga 2021.gadā bija 500 eiro, līdz ar to depozīts, kas ir priekšnoteikums procesa uzsākšanai, bija 1000 eiro).

Absolūtais maksātnespējas procesu un TAP skaits

Rādītājs	2019	2020	2021
Ierosināto TAP skaits	128	109	92
Pasludināto TAP/ĀTAP skaits	26	14	26
Ierosināto juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu skaits (t.sk. pēc kreditora pieteikuma)	623 (-)	414 (-)	242 (54)
Pasludināto juridiskās personas maksātnespējas procesu skaits	524	375	257
Pasludināto fiziskās personas maksātnespējas procesu skaits	1 283	1 020	901

Datu tabulā par TAP efektivitāti redzams, ka **no jauna uzsākto TAP skaits** 2021. gadā ir **krities, tomēr efektivitātes rādītāji** salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem ir **cēlušies**. Ir būtisks pieaugums attiecībā starp ierosināto un pasludināto TAP skaitu – rādītājs 28 %. No minētā var izdarīt secinājumu, ka ir palielinājies to uzņēmēju skaits, kuri ierosina TAP ar nodomu to īstenot, sagatavojot kvalitatīvus plānus, ko kreditori ir gatavi saskaņot.

Aplūkojot detalizētāk TAP izbeigšanas iemeslus, redzams, ka **lielākā daļa**, jeb 67 % **no visiem izbeigtajiem TAP, ir izbeigti, jo kreditoru vairākums nav atbalstījis** parādnieka izstrādāto TAP pasākumu **plānu**. Tātad ir skaidrs, ka TAP pasākumu plāna kvalitāte un komunikācija ar kreditoriem ir būtiskākā problēma, kas vēl ir jārisina, lai paaugstinātu TAP efektivitātes rādītājus.

TAP efektivitātes rādītāji

Rādītājs	2019	2020	2021
Pasludināto TAP (ĀTAP) skaits pret pasludināto juridiskās personas maksātnespējas procesu skaitu	5%	4%	11%
Proporcija starp ierosināto un pasludināto TAP (ĀTAP) skaitu	16%	12%	28%
Sekmīgi pabeigto TAP (ĀTAP) skaits pret izbeigtajiem TAP (ĀTAP)	10%	9%	16%

Datu tabulā par maksātnespējas procesa efektivitātes rādītājiem ir redzams, ka maksātnespējas procesa efektivitāte ir atkarīga no visu maksātnespējas procesā iesaistīto personu rīcības, tomēr sevišķi jāuzsver, ka tā vislielākajā mērā ir atkarīga no parādnieka rīcības pirms maksātnespējas procesa.

Maksātnespējas procesi raksturo to, ka Latvijas komercdarbības videi joprojām ir samērā raksturīga izvairīšanās no nodokļu nomaksas un citu kreditoru prasījumu segšanas, un maksātnespējas procesā iesaistītajām personām nākas cīnīties ar šādas rīcības sekām. To atspoguļo maksātnespējas procesa rādītāji. Piemēram, būtiski **palielinājies vidējais maksātnespējas procesa ilgums**.

Detalizētāk aplūkojot rādītāja aprēķinā ietilpstošos maksātnespējas procesus, redzams, ka **iemesls ir garas tiesvedības, pārsvarā pret parādnieka bijušo valdi, kā arī kriminālprocesi, kuros parādnieks ir cietušā statusā.** Vienlaikus jānorāda, ka, lai gan atgūstamības (recovery rate) un izmaksu rādītāji ir uzlabojušies, tomēr arī tie ir tieši saistāmi ar parādnieka mantas apmēru pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Līdz ar to, lai uzlabotu maksātnespējas procesa efektivitātes rādītājus, ir nepieciešams ieviest pasākumus, kas attur komersantus no vēlmes izvairīties no saistību godprātīgas izpildes.

Maksātnespējas procesa efektivitātes rādītāji

Rādītājs	2019	2020	2021
Vidējais maksātnespējas procesa ilgums (JP)	1.41	1.6	2
Nodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas rādītāji (recovery rate) (centi no viena eiro) (JP)	38	25	44
Nenodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas rādītāji (recovery rate) (centi no viena eiro) (JP)	5	3	9
Maksātnespējas procesa izmaksas (centi no viena maksātnespējas procesā atgūtā eiro) (JP)	43	74	44
Procesu, kad tiek sastādīts ziņojums par mantas neesamību, īpatsvars (JP)	59%	55%	54%
Sekmīgi pabeigto saistību dzēšanas procedūru skaits pret pabeigto fiziskās personas maksātnespējas procesa skaitu	79%	70%	72%

Sekmīgi pabeigto fiziskās personas maksātnespējas procesu skaits salīdzinoši ar 2020 gadu nav būtiski mainījies.

Joprojām biežāk konstatētais iemesls, kādēļ fiziskajām personām neizdodas sekmīgi pabeigt procesu, ir saistību dzēšanas plāna nepildīšana.

Jāatzīmē, ka pēdējo gadu laikā tiesas, lemjot par procesa izbeigšanu, ļoti rūpīgi vērtē parādnieka rīcību saistību dzēšanas procedūras laikā.

Administratoru profesionālo darbību raksturojošo datu tabulā redzams, ka **nebūtiski samazinājies viena administratora lietvedībā esošo maksātnespējas procesu skaits.** Kopumā šis rādītājs neliecina par lielu noslodzi, lai gan skaidrs, ka visos maksātnespējas procesos veicamo darbību apjoms nav identisks. Šobrīd nebūtu pamatoti apgalvot, ka gadījumā, ja strauji palielinātos maksātnespējas procesu skaits, profesijā praktizējošie administratori nespētu nodrošināt to administrēšanu. Analīzi par datiem, kas saistīti ar administratora rīcībā konstatējamiem pārkāpumiem, ir aprakstīti šā ziņojuma sadaļā "Uzraudzība".

Administrātoru darbības rādītāji

Rādītājs	2019	2020	2021
Vidējais maksātnespējas procesu skaits vienam administratoram	-	18 (4 juridiskās un 14 fiziskās personas maksātnespējas procesi)	17 (4 juridiskās un 13 fiziskās personas maksātnespējas procesi)
Administrātoru, kuru rīcībā konstatēti pārkāpumi, skaits pret kopējo administrātoru skaitu (procentuāli)	21%	26%	32%
Procesu skaits, kuros pārkāpumu dēļ ir nomainīts maksātnespējas procesa administrātors, pret aktīvo lietu skaitu	0.4%	0.8%	0.5%

Datu tabulā par absolūtajiem skaitļiem, kas raksturo 2021.gadā izbeigtos juridiskās personas maksātnespējas procesus redzams, ka skaitļi ir būtiski palielinājušies salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Tas saistāms ar 2021.gadā izbeigto AS "Liepājas metalurģis" maksātnespējas procesu, kas kreditoru prasījumu, aktīvu un izmaksu ziņā ir lielākais maksātnespējas process Latvijā.

Absolūtie skaitļi 2021.gadā izbeigtajos maksātnespējas procesos

Rādītājs	2019	2020	2021
	milj.eiro	milj.eiro	milj.eiro
Atzīto kreditoru prasījumu apjoms, t.sk.:	216.8	218.9	336.9
nodrošinātie	18.0	41.5	126.3
nenodrošinātie	198.8	177.4	210.6
Atgūto finanšu līdzekļu apjoms, t.sk.:	13.8	13.0	55.1
no iekļātās mantas realizācijas atgūtie līdzekļi	10.6	9.1	44.1
no neiekļātās mantas realizācijas atgūtie līdzekļi	3.2	3.9	11.0

Apmierināto prasījumu apjoms, t.sk.	4.7	5.0	25.8
nodrošinātie	3.1	1.8	18.2
nenodrošinātie	1.6	3.2	7.6
Kopējās izmaksas, t.sk.	3.4	1.9	23.3
administrators atlīdzība	1.0	1.3	2.5
ekspertu atlīdzība	0.1	0.1	0.2
pārējās izmaksas	2.3	0.5	20.6

6. 2022.GADA PRIORITĀTES

Maksātspējas kontroles dienesta 2022. gada prioritāte ir **īstenot pasākumus, kas vērsti uz iestādes darbības stratēģijas un uzraudzības stratēģijas mērķu sasniegšanu.**

Veicot uzraudzības un kontroles pasākumus pār administratoru darbībām Novēršana likuma izpildē, Maksātspējas kontroles dienesta uzdevums ir **samazināt risku, ka maksātspējas procesi var tikt izmantoti, lai legalizētu noziedzīgi iegūtus līdzekļus.** Pildot minēto uzdevumu vienlīdz būtiska ir gan uzraudzības pasākumu efektivitāte, gan atbalsts uzraugāmajiem subjektiem normatīvo aktu prasību izpildē.

Maksātspējas kontroles dienesta rīcība arī turpmāk tiks vērsta uz "Konsultē vispirms" iniciatīvas un principu integrēšanu iestādes darbā. 2022. gadā ir plānoti vairāki informatīvie pasākumi, tostarp par Novēršanas likuma prasību izpildi un EMUS lietošanu, kā arī administratoru darbībā biežāk konstatētajiem pārkāpumiem. Pasākumu mērķis ir informēt administratorus par normatīvo aktu prasībām jautājumos, kas izvirzīti par iestādes prioritātēm maksātspējas nozares uzlabošanai.

Iestādes darbība nav iedomājama bez efektīvas Elektroniskās maksātspējas uzskaites sistēmas funkcionēšanas, līdz ar to Maksātspējas kontroles dienests turpinās īstenot pasākumus, **kas vērsti uz sistēmas attīstību un lietotājiem draudzīgu risinājumu ieviešanu.** 2021. gada rezultātīvo rādītāju apkopošanas procesā secināts, kā iestādes uzmanība vēl **aizvien tiks veltīta EMUS ievadīto datu kvalitātes kontrolei,** lai administratoru ievadītā informācija patiesi un pilnīgi atspoguļotu maksātspējas procesa norisi.

Kā maksātspējas politikas īstenotāji turpināsim strādāt kopā ar Tieslietu ministriju, kā arī mērķtiecīgi sadarboties ar nevalstiskajām organizācijām un valsts pārvaldes iestādēm, lai sniegtu priekšlikumus un atbalstu normatīvā regulējuma uzlabošanai maksātspējas jomā.